

De praktijk van de agroforestry boer

Denken als een boer, het belang van netwerken en invloed van omgeving

Piet Rombouts en collega's in netwerken

**ROMBOUTS
AGROECOLOGIE**
BODEM & WATER

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

De praktijk van de agroforestry boer

- Agroforestry is een landbouwsysteem waarbij bomen bewust en planmatig worden geïntegreerd in en gecombineerd met landbouw en/of veehouderij met als doel een synergie tussen beide te verwezenlijken.
- Er zijn zeer vele vormen van agroforestry. De belangrijkste categorieën zijn silvo-pastorale systemen met vee (bijv. noten waar koeien tussen lopen), combinaties met akkerbouw, bomen in uitloop kippen, voederbomen.
- Voorwaarde voor transitie naar agroforestry: situatie boer uitgangspunt; met alle economische, bedrijfskundige, wettelijke en sociale voorwaarden.

Concrete ontwikkelingen over afgelopen tien jaar

- In Nederland is de introductie van agroforestry sterk bevorderd door de vorming van provinciale agroforestry netwerken. Voor boeren is omslag naar agroforestry een grote stap; hij/zij vertrouwt daarbij sterk op de mening en ervaringen van collega's en ontvangt daarbij graag technische ondersteuning.
- Het is een soort bottom-up beweging geworden; nadat boeren lieten zien dat ze wel degelijk belangstelling hadden kwamen rijks- en provinciale overheden in beweging (ondersteunen projecten, aanpassen regelgeving, beschikbaar stellen subsidie).
- Noord-Brabant: 150 boeren in netwerk (waarvan 100 in uitvoering), Gelderland: 100 boeren, Limburg: 50 boeren, Zeeland: 25, etc.

Ervaringen en uitdagingen

- Opstellen bedrijfsplannen (beplantingsplan en economische doorrekening) helpt boeren sterk bij hun besluitvorming.
- Rol gemeenten cruciaal; waardedaling (de angst van boeren), omgevingswet, bestemmingsplan, biodiversiteit/landschap, kringloop-landbouw, waterhuishouding.
- Verdienmodel belangrijk maar niet doorslaggevend bij besluit tot introductie agroforestry; stabiliteit productie, bodem- en waterbeheer, maatschappelijke vragen en plezier in bomen zijn bepalend.
- Uitdaging ligt in eerste paar jaar; door boer te helpen met verlagen van de investeringskosten (het is lastig voor boeren 'out of pocket' te investeren in traject dat pas na tien jaar echt rendeert).

Bomen hebben heel veel functies!!

- Voedsel productie (noten, bladeren)
- Hout productie
- Veevoer productie: Linde (www.voederbomen.nl)
- Stikstof binding: Robinia, els
- Bast voor kurk, mulch, vezels, strooisel
- Wortels bereiken diepe bodemlagen, pompwerking
- Afvlakken van weersextremen (wind/regen)
- Vastleggen van koolstof --> klimaat neutraal boeren
- Schaduw voor vee en gewassen
- Erosie controle
- Niche voor natuurlijke vijanden van o.a. luizen
- Creëren van microklimaat
- Vangen van fijnstof en NH3 (Naaldbomen)
- Extra inkomstenbron
- Verfraaiing landschap, geborgenheid

Els (Alnus spp.) binden stikstof

Lindebomen geven excellent veevoer

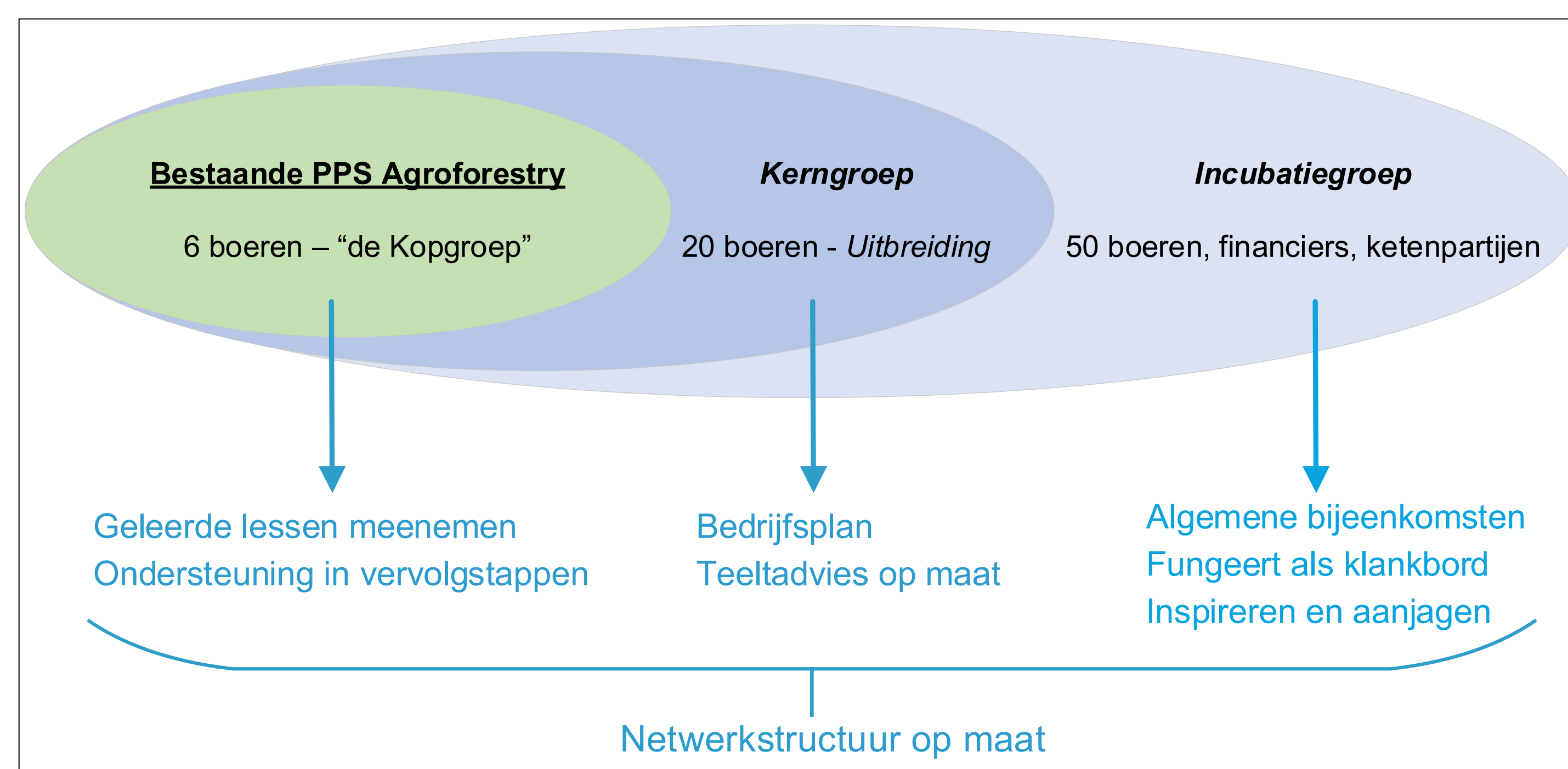
Tamme kastanje (Castanea sativa) waren basisvoedsel in Frankrijk

Figuur 3. Voederbomen dragen bij aan gezondheid en welzijn vee; verlaagt kosten en verhoogt productiviteit

Figuur 4. Aanplant bomen in silvo pastoraal systeem, met vrijwilligers, op boerderij Gerjo Koskamp te Halle (Gld)

Figuur 1. Qua aanpak en structuur is de opzet en structuur van PPS agroforestry een mooi voorbeeld; samenwerking tussen boeren, wetenschap en bedrijven met betrokkenheid van omgeving.

Take home messages

- Breng boeren bijeen, breng uitwisseling op gang en laat voorbeelden zien.
- Realiseer je dat boer bedrijf niet rigoureus kan omgooien; transitie gaat stap voor stap.
- Rendement gaat voor boer vaak (te) ver voor baat uit; ondersteuning in investeringskosten helpt.
- Er zijn veel partijen die met boer meekijken; neem omgeving mee in proces; van bank tot erf-betreders en gemeenten.
- Jaag boeren niet op; geef hen de tijd te wennen aan idee; ondersteun hen gedurende langere (incubatie-) tijd.

Figuur 2. Agroforestry in Engeland. Door beter micro-klimaat kan productie per ha met 15 % stijgen.